

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

POLITI^KI ODRAZ NA BALADU ?OR?A BALAŠEVI^KA “NE LOMITE MI BAGRENJE”

Keith Doubt

“Ne lomite mi bagrenje” je popularna balada koja se danas ?esto ?uje u kafi?ima i na radiju u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji. Slušatelji iz razli?itih etni?kih zajednica, mladi i stari, poistovje?uju se s gorko-slatkom pjesmom ?or?a Balaševi?a. Patos moralnog jadikovanja u baladi je istinit za stanovnike polietni?kog društva bivše Jugoslavije.

Vinko Tadi? i Goran ?ur?evi? (2017) istražuju dugovje?nost Balaševi?eve impresivne karijere. U njegovim baladama ispreplitane su žustra politika i gorka ljubav; njegove balade su oštре kritike nacionalizma te nostalgijske za jugoslavenstvom. Njegovi priповijeda?ki tekstovi o?aravaju i spajaju razli?ite zajednice koje teže humanizmu i žude za otvorenim društvom. ?udno je da Tadi? i ?ur?evi? ne spominju baladu: “Ne lomite mi bagrenje,” jednu od najpoznatijih i najslušanijih Balaševi?evih balada, osim u naslovu eseja. Naime, autori su posudili naslov balade kako bi dali naslov eseju, ali o samoj baladi se ne govori.

Usredoto?it ?u se na ovu kulturnu baladu iz bogate zbirke Balaševi?eve karijere. Prvo ?u jasno objasniti o ?emu se radi u baladi “Ne lomite mi bagrenje”. Zatim ?u analizirati osje?aj za pravednost koji je prikazan u pjesmi kroz objektiv djela Judith Butler: *Antigone's Claim: Kinship Between Life and Death* (Antigonin zahtjev: Srodstvo izme?u života i smrti). Djelo Judith Butler pruža jasniju sliku Sofoklove *Antigone*. Na kraju ?u ponovno razmotriti Hegelovu analizu Sofoklove Antigone kako bih utvrdio pojам pravednosti koji i Antigona i Balaševi?eva balada dirljivo i tragi?no izražavaju.

“Ne lomite mi bagrenje” je molba, molba za pravdu. Molba je upu?ena ?asnom, cijenjenom sucu, ali na?elo pravde za koje se balada zalaže leži izvan suda i zakona. Priповijeda? želi pravdu, ali pravdu koja ne ovisi o ?asnom sucu, pravdu koja je sucu ?ak i nerazumljiva. Važno je prepoznati ono što bi Mikhail Bakhtin (1984: 143) nazvao dvoglasnim diskursom priповijeda?a. Priповijeda? opisuje suca kao ?asnog i istaknutog. Priповijeda? govori unutar su?evog diskursa, ugra?uje se u njega. U isto vrijeme, priповijeda?eve otrcane fraze su i uvreda za suca. Priповijeda?ev stvarni polo?aj izravno se suprotstavlja su?evom. Premda priповijeda? balade laska sucu, njegov ulizi?ki na?in je namjerno uvredljiv. Priповijeda? kaže da je zakon zakon i ja ga poštujem, ali o?ito ga ne poštuje.

Sudac ne shva?a priповijeda?evo razumijevanje pravde. Prirodna pravda, pravda koju zakon ne priznaje i ne pozna, autenti?nija je od samog zakona, koji je formulai?ki, mehani?ki i beživotan. Mana zakona je da je njegova vlast utemeljena na ništa više nego beskrajnim tautologijama: zakon

je zakon, red je red, autoritet je autoritet, led je led, sova je sova, vuk je vuk. Pripovjeda? ismijava te tautologije kroz baladu. Uvrije?en je svjetskim poretkom koji sudac predstavlja i ponižen je nužnoš?u postojanja takvog porekta (Balktin 1984: 236)

Koji je to onda moralni osje?aj koji povezuje slušatelje razli?itih etni?kih skupina u bivšoj Jugoslaviji s ogor?enim pripovjeda?em balade? Kakvo je to razumijevanje onoga što je ispravno i pravedno a da je toliko uvjerljivo Balaševi?evoj trans-etni?koj publici? Slušatelji prihva?aju neopisivo shva?anje pravde u baldi. Poštovanje prema sucu i državi je lažno, simulirano, za razliku od podrugljive pripovijesti podzemnog heroja u djelu Fjodora Dostojevskog *Zapis iz podzemlja*.

S kojeg stanovišta onda prezirni pripovjeda? vrije?a ?asnog suca? Vladavina prirodne pravde je usmena i nepismena. “Pustite ih (bagrenje). Moraju mi ?uvati jednu tajnu zlatnu kao dukati.” Ovdje je temelj pravde prikriven, a ne otkriven, ezoteri?an, a ne egzoteri?an. Zbog toga je prirodna pravda dublja od pisanog zakona. Usmena tradicija je ?uvar te ideje o pravdi nasuprot pisanoj tradiciji suca. “Vlast je vlast, i ja to poštujem, tu su parografi pa zagrabi.”

Balada se završava prijetnjom kao i obe?anjem. Prirodna pravda se ne brani zakonom, ve? onim što bi Franz Fanon nazvao miši?nom akcijom. “Okanite se njih (bagrenja), jer sve ?u da vas polomim.” Završetak balade je ?vrst i kona?an, možda previše ?vrst i previše kona?an. Pripovjeda? nas podsje?a na “Crnog ?or?a”, oca srpskog naroda, poznatog po tome što je vodio srpsko uskrsnu?e protiv turskih snaga, nekoga tko nije mogao živjeti niti u jednoj državnoj strukturi bilo da je to Austro-Ugarsko carstvo, Tursko carstvo, ili ?ak srpska država u nastajanju. Miloš Obrenovi? se plašio “Crnog ?or?a” te ga je ubio i poslao njegovu glavu turskom sultanu.

Sada ?u se osvrnuti na drugi dio ovog eseja, na analizu Antigone Judith Butler u odnosu na Kreonta u Sofoklovoj predstavi Antigona, i proširiti njezinu analizu na Balaševi?evu baladu. Teoretska objašnjenja Judith Butler govore o anti-autoritarnosti balade i preziru prema polisu, redu i zakonu. Poput Antigone, pripovjeda? prisvaja pretpoliti?ku suprotnost šupljim praksama ustaljene politike i države.

Dok se državni poredak temelji na na?elu univerzalnosti, na?elo univerzalnosti ne uspijeva zabilježiti nešto posebno i nešto bitno. To jest, ovo na?elo univerzalnosti nije zaista univerzalno. Ironija zajednice je da zajednica nije podre?ena državi kao što država misli. Iako se ?ini da balada artikulira pred-kriminalni um, to se izuzima iz ovog opisa jer se važnost prirodne pravde nalazi izvan države, nedirnuta i nepriznata od strane suca. Antigona izražava koncept želje koju ni Kreont ni država ne mogu potisnuti niti uvidjeti onoliko koliko to može Balaševi?eva balada.

Balada priznaje da sudac dobro poznaje ljudе, priznaje da sudac ima važan posao i ?ak priznaje važnost imovinskih prava kao što su šljive u polju. Pripovjeda? razumije da su i ?avo i ?akon podložni svemo?i zakona, ?ak i kada zakon nije uvijek pravedan. Da, lopovluk je uvijek prisutan. Da, priroda neizbjježno uništava poplavama i gla?u. Me?utim, balada, poput Antigone, posjeduje sigurnije znanje o tome što je pravda i jasnije razumijevanje gdje se ona nalazi.

Za pripovjeda?a ove balade, pravda se ne nalazi u univerzalnoj volji zakona. Pravda se ne nalazi u nužnosti ljudske sudbine, kao što prepostavlja ?asni sudac. Ne?emo ju na?i ni u krvnom srodstvu porodice izolirane od svih zala ovoga društva. Pripovjeda? izbjegava dosadan zadatak donošenja i testiranja zakona, jer ono što je eti?no ne nalazi se u takvom intelektualnom radu. Umjesto toga, pravda u svojoj suštini se nalazi u posebnoj svijesti samosvjesnog pojedinca. “Pod njima sam je poljubio.” U tom trenutku, pojedinac je ?isto samosvjestan kao pojedinac u odnosu na drugoga.

Pojedinac je potpuno autenti?an u tome što je samosvjesno bi?e. Ovaj romanti?ni moralni osje?aj govori ne samo o žrtvama, ve? i o zlostavlja?ima, što je možda razlog zašto je tako duboko voljen na trans-etni?ki na?in u bivšoj Jugoslaviji.

Hegel se divi buntovnoj, ali više plemenitijoj figuri Antigone nasuprot kralju Kreontu koji donosi zakone. Antigona prkosí Kreontu. Sahranila je brata, znaju?i da ?e to dovesti do njezine žive smrti, do postanka ne-gra?anina države. Njezina je odluka imanentna; to je ona. Isto tako, slušatelji se dive prijavljaju balade. On prkosí sucu. On ?e upotrijebiti silu da zaštiti svoje bagrenje, znaju?i da ?e to rezultirati njegovom kriminalizacijom. Njegova je odluka imanentna; to je on. Bez bagrenja, vjetrovi ?e oduvati prijavljaju balade. “Ne lomite mi bagrenje, bez njih ?e me vetrovi oduvati.”

Literatura

- Bakhtin, Mikhail . 1984. *Problems of Dostoevsky's Poetics*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Butler, Judith. 2000. *Antigone's Claim: Kinship Between Life and Death*. New York: Columbia University Press.
- Tadi?, Vinko and ?ur?evi?, 2017. “Don't break my locust trees: conceptions of history and politics in ?or?e Balaševi?'s songs.” *Pannoniana: ?asopis za humanisti?ke znanosti* 1, no. 5: 79-98.
- Hegel, G. W. F. 1967. *The Phenomenology of Mind*. Translated by J. B. Baillie. London: Harper and Row.

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.